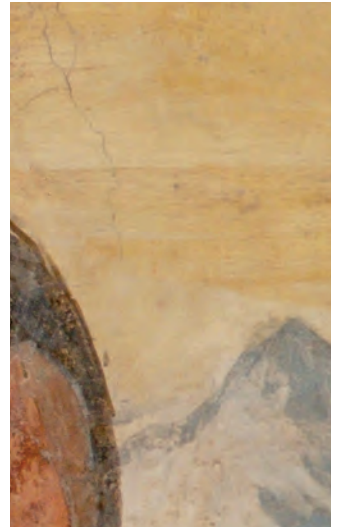

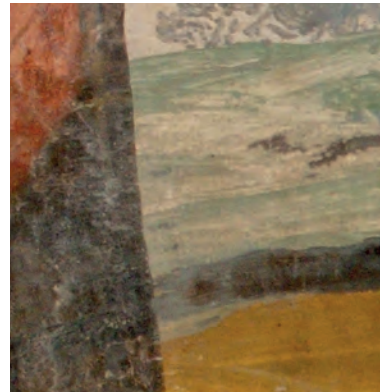

**SECRETUM
MEUM**

**MOJA
TAJEMNICA**

**Francesco
Petrarka**

Secretum meum / Moja tajemnica

Francesco Petrarka

SECRETUM MEUM / MOJA TAJEMNICA

Przekład

Maria Maślanka-Soro i Anna Maria Wasyl

Wstęp i opracowanie

Maria Maślanka-Soro

Kraków

Maria Maślanka-Soro
Uniwersytet Jagielloński, Kraków
✉ <https://orcid.org/0000-0002-0230-3836>
✉ maria.maslanka-soro@uj.edu.pl

© Copyright by Maria Maślanka-Soro, 2022
© Copyright for the Polish translation by
Maria Maślanka-Soro & Anna Maria Wasyl, 2022

Recenzentka: prof. dr hab. Barbara Milewska-Ważbińska, UW
Opracowanie redakcyjne: Marta Stęplewska-Przybyłowicz
Projekt okładki: Marta Jaszczuk

ISBN 978-83-8138-736-1 (druk)
ISBN 978-83-8138-739-2 (PDF)
<https://doi.org/10.12797/9788381387392>

Na okładce wykorzystano fragment fresku *Laura e il Poeta*, autor nieznan, Casa di Francesco Petrarca, Arquà Petrarca (Padova) (domena publiczna)

Praca naukowa finansowana w ramach programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pod nazwą „Narodowy Program Rozwoju Humanistyki” w latach 2018-2022, nr projektu 22H 17 0373 85, umowa nr 0373/NPRH6/H22/85/2018.
The publication is founded by Ministry of Science and Higher Education of the Republic of Poland as a part of the National Program for the Development of the Humanities.

WYDAWNICTWO KSIĘGARNIA AKADEMICKA
ul. św. Anny 6, 31-008 Kraków
tel.: 12 421-13-87; 12 431-27-43
e-mail: publishing@akademicka.pl
Księgarnia internetowa: <https://akademicka.com.pl>

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	7
Maria Maślanka-Soro, <i>Secretum meum</i> / <i>Moja tajemnica</i> : historia mało sekretnej terapii duchowej Francesca Petrarki	11
I. Francesco Petrarka (1304-1374): wzajemne przenikanie życia i twórczości	13
Autobiografizm i humanizm Petrarki	13
Życie jako paradygmat	27
II. <i>Secretum meum</i> : rozmyślanie o śmierci receptą na szczęśliwe życie	43
Tytuł, datowanie, forma, źródła	43
Cele, charakter i problematyka dialogu	54
Kultura starożytna w <i>Secretum</i> , wartość poznawcza poezji i łacina Petrarki	78
Bibliografia cytowana	87
Nota edytorska	97
Francesco Petrarka, <i>Secretum meum</i> / <i>Moja tajemnica</i>	99
Liber primus incipit feliciter. Prohemium incipit	100
Szczęśliwie rozpoczyna się pierwsza księga. Wstęp	101
Incipit liber primus	108
Rozpoczyna się pierwsza księga	109
Incipit liber secundus	160

Spis treści

Rozpoczyna się druga księga	161
Incipit liber tertius	234
Rozpoczyna się trzecia księga	235
Przypisy	341
Summary	381
Indeks osobowy	383

WYKAZ SKRÓTÓW

Arystoteles	<i>Hist. animal.</i>	<i>Historia animalium</i>
	<i>Poet.</i>	<i>Poetica</i>
Augustyn	<i>Conf.</i>	<i>Confessiones</i>
	<i>De vera rel.</i>	<i>De vera religione</i>
	<i>De civ. Dei</i>	<i>De civitate Dei</i>
	<i>Doctr.</i>	<i>De doctrina christiana</i>
	<i>Solil.</i>	<i>Soliloquia</i>
Boecjusz	<i>Cons. phil.</i>	<i>De consolatione philosophiae</i>
Cycon	<i>Att.</i>	<i>Epistulae ad Atticum</i>
	<i>Cato</i>	<i>Cato maior de senectute</i>
	<i>Fin.</i>	<i>De finibus bonorum et malorum</i>
	<i>Inv.</i>	<i>De inventione</i>
	<i>Lael.</i>	<i>Laelius sive de amicitia</i>
	<i>Luc.</i>	<i>Lucullus</i>
	<i>Off.</i>	<i>De officiis</i>
	<i>Pro Marc.</i>	<i>Pro Marcello</i>
	<i>Rep.</i>	<i>De re publica</i>
	<i>Tusc.</i>	<i>Tusculanae disputationes</i>
Dante	<i>Conv.</i>	<i>Convivio</i>
	<i>Inf.</i>	<i>Inferno</i>
	<i>Purg.</i>	<i>Purgatorio</i>
Donatus	<i>Vita Verg.</i>	<i>Vita Vergilii</i>
Homer	<i>Il.</i>	<i>Iliada</i>
Horacy	<i>Ars. poet.</i>	<i>Ars poetica</i>
	<i>Carm.</i>	<i>Carmina</i>
	<i>Epist.</i>	<i>Epistulae</i>
Izydor z Sewilli	<i>Etym.</i>	<i>Etymologiae</i>

Wykaz skrótów

Juvenalis	<i>Sat.</i>	<i>Saturae</i>
Ksenofont	<i>Mem.</i>	<i>Memorabilia</i>
Kurcjusz Rufus	<i>Histor.</i>	<i>Historiarum Alexandri Magni libri X</i>
Laktancjusz	<i>Inst.</i>	<i>Divinae Institutiones</i>
Liwiusz	<i>Urb.</i>	<i>Ab Urbe condita</i>
Lukan	<i>Phars.</i>	<i>Pharsalia</i>
Makrobiusz	<i>Sat.</i>	<i>Saturnalia</i>
Owidiusz	<i>Am.</i>	<i>Amores</i>
	<i>Ars</i>	<i>Ars amandi</i>
	<i>Her.</i>	<i>Heroides</i>
	<i>Met.</i>	<i>Metamorphoses</i>
	<i>Pont.</i>	<i>Epistulae ex Ponto</i>
	<i>Rem.</i>	<i>Remedia amoris</i>
Petrarka	<i>Afr.</i>	<i>Africa</i>
	<i>Coll. laur.</i>	<i>Collatio laureationis</i>
	<i>De otio</i>	<i>De otio religioso</i>
	<i>De viris</i>	<i>De viris illustribus</i>
	<i>De vita</i>	<i>De vita solitaria</i>
	<i>Epyst.</i>	<i>Epystole metricae</i>
	<i>Fam.</i>	<i>Rerum familiarium libri</i>
	<i>Ign.</i>	<i>De sui ipsius et multorum ignorantia</i>
	<i>Inv. c. med.</i>	<i>Invective contra medicum</i>
	<i>Post.</i>	<i>Posteritati</i>
	<i>Ps. penit.</i>	<i>Psalmi penitenciales</i>
	<i>Rer. mem.</i>	<i>Rerum memorandarum libri</i>
	<i>RVF</i>	<i>Rerum vulgarium fragmenta</i>
	<i>Secr.</i>	<i>Secretum</i>
	<i>Sen.</i>	<i>Rerum senilium libri</i>
	<i>Tr. mortis</i>	<i>Triumphus mortis</i>
Platon	<i>Crat.</i>	<i>Cratylus</i>
	<i>Gorg.</i>	<i>Gorgias</i>
	<i>Phaed.</i>	<i>Phaedo</i>
	<i>Phaedr.</i>	<i>Phaedrus</i>

Wykaz skrótów

Pliniusz	<i>Nat. hist.</i>	<i>Naturalis historia</i>
Salustiusz	<i>Cat.</i>	<i>De coniuratione Catilinae</i>
Seneka Mł.	<i>Epist.</i>	<i>Epistulae ad Lucilium</i>
	<i>Nat. qu aest.</i>	<i>Naturales quaestiones</i>
	<i>Tranquill.</i>	<i>De tranquillitate animi</i>
Seneka St.	<i>Contr.</i>	<i>Controversiae</i>
Serwiusz	<i>In Aen.</i>	<i>In Vergilii carmina commentarii</i>
Swetoniusz	<i>Iul.</i>	<i>Divus Iulius</i>
	<i>Dom.</i>	<i>Domitianus</i>
	<i>Tib.</i>	<i>Tiberius</i>
Terencjusz	<i>An.</i>	<i>Andria</i>
	<i>Eun.</i>	<i>Eunuchus</i>
	<i>Phorm.</i>	<i>Phormio</i>
Waleriusz	<i>Facta</i>	<i>Facta et dicta memorabilia</i>
Maksymus		
Wergiliusz	<i>Aen.</i>	<i>Aeneis</i>
	<i>Ecl.</i>	<i>Eclogae</i>
	<i>Georg.</i>	<i>Georgica</i>

Księgi Pisma Świętego:

Rdz	Księga Rodzaju
Wj	Księga Wyjścia
Lb	Księga Liczb
Pwt	Księga Powtórzonego Prawa
Ps	Księga Psalmów
Prz	Księga Przysłów
Mdr	Księga Mądrości
Syr	Mądrość Syracha
Iz	Księga Izajasza
Am	Księga Amosa
Mt	Ewangelia według św. Mateusza
Dz	Dzieje Apostolskie
Rz	List św. Pawła do Rzymian
1 Kor	1 List św. Pawła do Koryntian
Ef	List św. Pawła do Efezjan

Maria Maślanka-Soro

SECRETUM MEUM / MOJA TAJEMNICA:
HISTORIA MAŁO SEKRETNEJ TERAPII
DUCHOWEJ FRANCESCA PETRARKI

I.

FRANCESCO PETRARKA (1304-1374): WZAJEMNE PRZENIKANIE ŻYCIA I TWÓRCZOŚCI

Autobiografizm i humanizm Petrarki

We wstępie do pierwszego polskiego wydania *Secretum meum* (*Moja tajemnica*), pisma *par excellence* autobiograficznego, wydaje się celowe naświetlenie na początku kwestii związanych z autobiografizmem Francesca Petrarki oraz relacją pomiędzy życiem i literaturą w szczególnie reprezentatywnych pod tym względem dziełach prekursora europejskiego humanizmu, którego twórczość wywarła głęboki wpływ na kulturę późniejszych epok. Można powiedzieć, że w kwestii własnej biografii był on niewątpliwie genialnym mistyfikatorem. Prawie wszystko, co o nim wiemy, nie tylko fakty biograficzne, ale także poglądy, życie emocjonalne, moralne i duchowe, relacje społeczne, polityczne, towarzyskie itd., znamy z jego pism. Petrarka, w przeciwieństwie do twórców poprzedniego pokolenia, przede wszystkim Dantego Alighieri¹,

¹ Dante w *Biesiadzie* (*Convivio*) wyraża przekonanie, że mówienie autora o sobie samym jest uzasadnione jedynie w dwóch wypadkach: dla ukazania swojego życia jako *exemplum* (jak w *Wyznaniach* św. Augustyna) oraz dla obrony przed niesłusznymi zarzutami (jak w *O pocieszeniu, jakie daje filozofia* Boecjusza); zob. Dante, *Conv.* I 2, 12-14. Takie myślenie wiąże się niewątpliwie z ogólną tendencją,

mówi o sobie bardzo dużo i czyni to z premedytacją, z myślą nie tyle o współczesnych, ile głównie o przyszłych odbiorcach, sugerując im, co powinni o nim wiedzieć, a czego nie, i czyni to w określony sposób. Niemal wszystkie jego dzieła, tak włoskie, jak i łacińskie, noszą bowiem znamiona autobiografizmu cechującego się szczególnym rodzajem naśladownictwa (*imitatio*), który praktykował w swojej twórczości. W liście łacińskim *Fam. I*² powołuje się na zapożyczony od Seneki³ obraz pszczoły wytwarzającej miód z nektaru zbieranego z różnych kwiatów⁴. Chodzi o znaną metaforę ilustrującą niemalże doskonały sposób pisarstwa – nawiązania do innych autorów, twórczo przetworzone i spojone

wynikającą z praktykowania w średniowieczu cnoty pokory (*humilitas*), w myśl której autorzy często pozostają anonimowi. Nie jest wykluczone, że Petrarka traktuje siebie właśnie jako *exemplum*, naśladując w tym Augustyna. Nierzadko jest on polemiczny wobec Dantego (nie wprost), ale to nie zmienia faktu, że *Życie Nowe* i *Boska Komedia* były, jak wykazali badacze, jego największym, choć skrywanym intertekstem (w ramach strategii „pszczoły”: zob. dalsze uwagi oraz przyp. 3-5); por. M. Santagata, *I frammenti dell'anima. Storia e racconto nel Canzoniere di Petrarca*, Bologna, Il Mulino, 2015 (ed. 1 nowego wydania: 2004), s. 193-216.

² Zob. też *Fam. XXII* 2, 12-13, 16; *Fam. XXIII* 19, 13. Oba listy Petrarki (pierwszy z roku 1359; zob. N. Mann, *Petrarca*, ed. it. a cura di G.C. Alessio, L.C. Rossi, premessa di G. Velli, Milano, Edizioni Universitarie di Lettere, Economia, Diritto, 1993, s. 18) adresowane są do Giovanniego Boccaccia: dzieli się w nich z przyjacielem swoimi poglądami na temat *imitatio* i relacji – powiedzielibyśmy dzisiaj – intertekstualnych. Korespondencja z Boccacciem (którego znał od roku 1350) jest szczególnie intensywna w ostatnich księgach *Familiares* oraz w *Seniles* i w dużej mierze dotyczy ich poglądów na literaturę, w których Petrarka był autorytetem dla młodszego pisarza; nieprzypadkowo Boccaccio został nazwany przez Giuseppe Billanovicha „największym uczniem Petrarki”: pod jego wpływem prowadził on badania filologiczne i egzegetyczne nad tekstami starożytnymi, a ich szczególnym rezultatem były *Genealogie deorum gentium* (*Genealogie bogów pogańskich*), rodzaj monumentalnej encyklopedii świata starożytnego, której wpływ na twórczość następnego stulecia, za granicą bardziej jeszcze niż na terenie Italii, był bardzo istotny; zob. na ten temat G. Cappelli, *L'umanesimo italiano da Petrarca a Valla*, Roma, Carocci, 2021, s. 36.

³ Seneka, *Epist.* LXXXIV 3-4.

⁴ Por. też Horacy, *Carm.* IV 2, 27-32.

z treściami danego dzieła, stają się jego oryginalną „własnością”: „Należy naśladować pomysłowość pszczoł, nieprzynoszących [do ula] kwiatów, z których czerpały [nektar], lecz w jakiejś zadziwiającej mieszance wytwarzających plastyry woskowe i miody”⁵. Podobny *modus scribendi* cechuje też w moim przekonaniu jego stosunek do własnej biografii: przenikające się w niej elementy prawdy i fikcji są ze sobą zmieszane z takim kunsztem, że ich rozdzielenie staje się bardzo trudne, a często

⁵ „Apes in inventionibus imitandas, que flores, non quales acceperint, referunt, sed ceras ac mella mirifica quadam permixtione conficiunt” (Petrarka, *Fam.* I 8). Tekst oryginalny tego i innych listów z *Familiars* cytuję w całej książce, o ile nie zaznaczono inaczej, ze strony: <http://www.bibliotecaitaliana.it/testo/bibit000255> (za wyd.: F. Petrarca, *Opera omnia*, a cura di P. Stoppelli, Roma, Lexis Progetti Editoriali, 1997; dostęp: 15.01.2020); tekst przekładu tego listu przytaczam za wyd.: idem, *O niewiedzy własnej i innych. Listy wybrane*, przygotowali do druku W. Olszaniec i A. Gorzkowski przy współpracy P. Salwy, Warszawa, słowo/obraz terytoria, 2004, s. 101. W tym samym liście nieco dalej czytamy: „Rursus nec huius stilum aut illius, sed unum nostrum conflatum ex pluribus habeamus”. Przekład: „Poza tym starajmy się mieć jeden własny styl pisania złożony z wielu, a nie styl tego czy innego [pisarza]”, s. 102. Petrarka istotnie wcielał w życie te zasady; w sonecie otwierającym *Canzoniere* pisze o „różnym stylu” („vario stile”), w którym skomponował cały zbiór, co można rozumieć (choć wyrażenie nie jest całkiem jednoznaczne) jako naśladowanie stylu wielu poetów, by stworzyć swój własny, niepowtarzalny. Potwierdzały to bogata intertekstualność tego zbioru przy jednocześnie rzadkim powoływaniu się na któregoś ze swoich poprzedników. Jednak za doskonały sposób pisarstwa uchodzi w oczach Petrarki taki, który naśladuje pracę jedwabnika wytwarzającego jedwab z własnych „wnętrzości” (*ibidem*). Największą aspiracją poety z Arezzo jest nie tyle naśladowanie, ile rywalizowanie (*aemulatio*) z autorami rzymskimi i ich przewyższenie, choć samemu pojęciu *aemulari* nadaje, jak wynika z jednego z dialogów w *De remediis utriusque fortunae* (XLIV), pejoratywne znaczenie, łącząc je z emocjami, którym nie towarzyszy zrozumienie i sztuka; zob. na ten temat: A. Fulińska, *Naśladowanie i twórczość. Renesansowe teorie imitacji, emulacji i przekładu*, Wrocław, FNP, 2000, s. 71-86, zwłaszcza s. 84-85; A.M. Wasyl, *Petrarca e la 'imitatio' rinascimentale*, w: *Petrarca a jedność kultury europejskiej / Petrarca e l'unità della cultura europea*, dir. da M. Febbo, P. Salwa, Warszawa, Semper, 2005, s. 119-130; eadem, *Petrarca e la 'imitatio' renascentista*, „Revista Limiar” VI (2019), nr 11, s. 97-110.

wręcz niemożliwe. Zdawać by się mogło, że dla poety z Arezzo (choć bardzo często pisał on też prozą) życie i literatura to jedno⁶, a jego celem jest pozostawienie po sobie takiego wizerunku, który miałby symboliczną wymowę⁷ i byłby swoistym *exemplum* o bardziej uniwersalnym znaczeniu. W ten sposób każdy może w jakiejś mierze odnaleźć w jego stanach ducha swoje własne słabości, bolączki, niepokoje czy porywy uczuć, jeśli tylko – dodajmy – jest w stanie to uczynić. Inaczej mówiąc, Petrarka „manipuluje” rzeczywistością w imię prawdy, wychodząc z założenia, które podzieliliby zapewne wszyscy wielcy pisarze, że literatura pozwala wykreować życie jako paradygmat: jest ono wówczas prawdziwe dla wielu, a nie tylko dla tego, kto je przeżył w pierwszej osobie⁸. Jego nadrzędnym celem, przede wszystkim w *Secretum* i w niektórych listach łacińskich, jest „wyniesienie swojego subiektywnego doświadczenia do rangi uniwersalnej i obiektywnej prawdy”⁹.

Arętyńczyk jest w ogóle pierwszym pisarzem nowożytnym, który jak już powiedziano, świadomie i starannie kreuje swój wizerunek z myślą

⁶ N. Mann, *Petrarca*, s. 8; M. Ariani, *Petrarca*, Roma, Salerno Editrice, 1999, s. 20.

⁷ M. Ariani, *Petrarca*, s. 32: „Non c'è dunque fatto biografico che non assuma, nella memoria petrarchesca, valenza simbolica”. Przekład: „Nie ma więc faktu biograficznego, który by nie nabrał znaczenia symbolicznego w pamięci Petrarki”. O ile nie zaznaczono inaczej, wszystkie przekłady w niniejszym *Wstępie* oraz w przypisach do tekstu *Secretum* są mojego autorstwa.

⁸ Zob. też M. Santagata, *I frammenti...*, s. 83. Przychodzi na myśl przykład Danteo: bohater *Boskiej Komedii* ma wymiar jednostkowy i uniwersalny, reprezentując Danteo historycznego i jednocześnie każdego człowieka.

⁹ „Elevare la sua esperienza soggettiva al rango di un'universale e oggettiva verità” (N. Mann, *Petrarca*, s. 59). Takiemu uogólnieniu służą częste zwroty Augustyna (*alter ego* Petrarki) w drugiej osobie liczby mnogiej, skierowane do rodzaju ludzkiego, które nadają szersze znaczenie konkretnej postawie Francesca czy faktom z jego życia (nawiążę do tego przy omawianiu *Secretum*); zob. też J. Küpper, *Philology and Theology in Petrarch*, „Modern Languages Notes” 122 (2007), z. 1, s. 140: „It is also true of the *Secretum* that the individual problems are of high general importance”. Przekład: „Jest także prawdziwe w przypadku *Secretum*, że problemy dotyczące jednostki mają w wysokim stopniu znaczenie ogólne”. Już Arystoteles zauważył to w odniesieniu do literatury (*Poet.* 1451b).

o przyszłych pokoleniach¹⁰. Wiąże się to częściowo z wręcz neurotycznym odrzuceniem własnej epoki:

Wśród wielu zajęć szczególnie poświęciłem się poznaniu świata antycznego, ponieważ współczesny wiek nigdy mi się nie podobał, tak że gdyby miłość do moich bliskich nie pchnęła mnie w przeciwną stronę, wolałbym żyć w każdym innym czasie¹¹.

Zanurza się on w mocno idealizowanej przez siebie przeszłości, jednoznacznie utożsamianej z czasami starożytnymi¹², pragnąc pozostawić

¹⁰ M. Ariani (*Petrarca*, s. 20) mówi w tym kontekście o „*novitas di una figura di scrittore che non ha precedenti in nessuna tradizione letteraria, antica e medievale*” („nowej figurze pisarza, bez precedensu w jakiejkolwiek tradycji literackiej, antycznej i średniowiecznej”). Niektórzy antyczni pisarze, np. poeci augustowscy, zwłaszcza Owidiusz, praktykowali kreację własnego wizerunku, jednak nie na taką skalę, jak Petrarka, o czym piszę dalej; zob. też przyp. 21 w tym *Wstępie*.

¹¹ „Incubui unice, inter multa, ad notitiam vetustatis, quoniam michi semper etas ista displicuit; ut, nisi me amor carorum in diversum traheret, qualibet etate natus esse semper optaverim” (Petrarka, *Posteritati*, w: idem, *Prose*, a cura di G. Martellotti e di P.G. Ricci, E. Carrara, E. Bianchi, Milano–Napoli, Ricciardi, 1955, s. 6. Wszystkie cytaty z *Posteritati* pochodzą z tego wydania). Rozczarowanie do czasów współczesnych, przekonanie, że świat podąża w złym kierunku, znajduje wyraz także w liście autobiograficznym *Sen. X 2*, napisanym w 1367 roku w Wenecji, skierowanym do przyjaciela z lat dzieciństwa Guida Sette, arcybiskupa Genui, i stanowiącym jakby uzupełnienie *Posteritati*.

¹² Kult Petrarki dla dziedzictwa starożytnego umocnił się po jego pierwszej podróży do Rzymu w roku 1337. Wyrażał się on między innymi w naśladowaniu (formalnym i ideowym) dzieł rzymskich pisarzy, ale też ich *modus vivendi* (*otium*, w szczególności *otium litteratum*, zob. przyp. 27 w tym *Wstępie*), we wskrzeszeniu szeregu antycznych gatunków pisarstwa (poematu epickiego, historycznej biografii, eklogi Wergiliańskiej, listu i dialogu literackiego). Petrarka powoływał się także na niektórych autorów greckich, zwłaszcza na Platona i jego poglądy, które znał głównie z pism filozoficznych Cycerona (zwłaszcza *De officiis*), gdyż nie opanował greki, choć podjął dwie krótkotrwałe próby nauczania się jej: w 1343 roku pod kierunkiem Barlaama, zakonnika ze zgromadzenia bazylianów, i w 1358 roku, mając za nauczyciela Leonzia Pilata, zakonnika z Kalabrii, który z inicjatywy jego i Boccaccia przełożył poematy Homera na łacinę (zob. F. Rico,

Niniejszy tom to edycja łacińskiego dialogu Francesca Petrarcki *Secretum meum* wraz z przekładem na język polski, obszernym wstępem oraz komentarzem [...]. Dotychczas dzieło to dostępne było w języku polskim tylko we fragmentach, choć od dawna zajmuje należne mu miejsce w instrumentarium badaczy humanizmu – dlatego z uznaniem należy przyjąć inicjatywę opublikowania przekładu dzieła. Znajdujący się w wydaniu tekst oryginalny obok tłumaczenia przyczyni się do tego, że książka stanie się podstawowym źródłem dla polskich uczonych do dalszych badań nad tekstem Petrarcki i jego recepcją [...]. Tłumaczenie cechuje żywy i dobitny język, który pozwala docenić walory tekstu łacińskiego i jednocześnie sprawia, że lektura staje się przyjemnością. Rzetelny komentarz pozwala wejrzeć w lektury autora [...]. *Secretum meum* / *Moja tajemnica* Francesca Petrarcki w opracowaniu Marii Maślanki-Soro i w przekładzie Autorki opracowania oraz Anny Marii Wasyl to cenna propozycja wydawnicza, która pozwoli czytelnikom na zapoznanie się z ważnym dziełem literatury i kultury europejskiej.

Z recenzji
prof. dr hab.
Barbary Milewskiej-Ważbińskiej

<https://akademicka.pl>

ISBN 978-83-8138-736-1

9 788381 387361